

MONARKIN OCH STATSCHEFEN I SVERIGE – STÖD, FÖRTROENDE OCH POPULARITET¹

LENNART NILSSON

I spåren av andra världskriget minskade antalet monarkier i Europa och senast blev Grekland republik efter en folkomröstning 1974. Ett år senare utropades emellertid Juan Carlos till kung i Spanien efter general Francos död. Idag är sju länder i Europa monarkier. Danmark och Sverige och därmed även Norge tillhör de äldsta monarkierna. Storbritannien, Belgien, Nederländerna samt Spanien har också kungliga statschefer. Därutöver har storhertigdömet Luxemburg och furstendömena Lichtenstein och Monaco kungliga härskare. Tillsammans har de tio staterna i Europa över 150 miljoner invånare och om de övriga femton samväldesländer, där den brittiska monarken också är statschef inkluderas, uppgår antalet till över 220 miljoner. Dessa länder har ett system där börd och inte allmänna val ligger till grund för utseendet av statschef. (Conradi 2010)

Monarkin är en avvikelse från den i övrigt gällande demokratiska principen i Sverige. Juristprofessorn Stig Strömholm finner att de viktigaste argumenten för att behålla monarkin är vikten av att det finns ”företrädare för nationen i dess helhet som är neutrala i förhållande till dagspolitiken” och att ”monarkin förkroppsligar kontinuiteten i det svenska samhällsarbetet” (Strömholm 2006).

Monarkin förknippas med historia, tradition och kulturarv. Statschefen och den kungliga familjen skall utgöra en symbol för Sverige som stärker den nationella gemenskapen och identiteten. Enligt 1974 års regeringsform har statschefen i dagens parlamentariska demokrati berövats sina maktbefogenheter och det återstår bara representativa och ceremoniella uppgifter. Trots det finns det ett spänningsförhållande mellan demokratins princip som bygger på jämlikhet och oenighet och nationens som betonar hierarki och enighet. Enligt statsvetare Cecilia Åse skapar dagens situation ett antal paradoxer: att ämbetet som statschef ärvs, att en formellt maktlös monark ändå innehar det högsta ämbetet och motsättningen mellan kunglig upphöjdhed och vanlighet. (Åse 2009)

Svenska folket och monarkin

Vilket folkligt stöd har monarkin? Eftersom regelbundna val inte anordnas för utseende av statschefen i en monarki har vi inga officiella uppgifter om stödet för monarkin. I Norge hölls emellertid en folkomröstning om monarkin vid unionsupplösningen 1905. Kung Oscar II hade officiellt å sina egna och sin släkts vägnar av sagt sig den norska kronan samma dag som Karlstadsöverenskommelsen

undertecknades den 26 oktober 1905. Den 18 november samma år anordnades en folkomröstning där det norska folket fick ta ställning till att tillfråga prins Carl av Danmark att låta sig väljas till Norges kung. Resultatet gav ett mycket klart utslag med 79 procent som röstade ja och 21 procent som röstade nej. Valdeltagande uppgick till 75 procent. Det var den danske utrikesministern som hade krävt att en folkomröstning skulle genomföras med hänsyn till ”Prindsen og hans Dynastis Framtid”, till Sverige och till Danmarks och den danska kungafamiljens värdighet. Folkomröstningen anses ha bidragit till att ge monarkin en stark legitimitet i Norge (Jonsrud 1996, Listhaug 1993).²

I avsaknad av val av statschef och folkomröstningar är vi i Sverige hänvisade till vetenskapliga medborgarundersökningar och allmänna opinionsundersökningar för att bilda oss en uppfattning om uppslutningen bakom monarkin. I Sverige aktualiserades i valundersökningen 1976 i anslutning till det första valet sedan den nya regeringsformen trätt i kraft frågan om införandet av republik i Sverige (Petersson 1978). I en demokrati är det centralt att undersöka monarkins och statschefens ställning och sedan 1995 ingår frågor på detta område i SOM-undersökningarna.

I det följande skall svenska folkets inställning till monarkin belysas i fyra avseenden:

- * Vilken inställning har svenska folket till att införa republik?
- * Vill svenska folket behålla eller avskaffa monarkin?
- * Hur stort är förtroendet för kungahuset och hur stort är det i förhållande till förtroendet för andra samhällsinstitutioner i Sverige?
- * Hur bedömer svenska folket kungen och kronprinsessan jämfört med andra europeiska kungligheter och politiska ledare i Sverige och andra länder?

Underlaget för analyserna utgörs av de nationella SOM-undersökningarna 1995-2011 samt Valundersökningen 1976. I den undersökning som genomfördes 1976, i anslutning till det första valet sedan den nya regeringsformen trätt i kraft och samma år som kungen gifte sig, ställdes för första gången en fråga om att *införa republik i Sverige*. I de nationella SOM-undersökningarna 2003, 2005 och 2010-2011 fick de svarande ta ställning till samma fråga som i Valundersökningen 1976. De exakta frågeformuleringarna och svarsalternativen presenteras i anslutning till redovisningen av resultaten nedan. I SOM undersökningarna infördes 1995 två nya frågor om monarkins ställning, dels en fråga om *hur stort förtroende har Du för det sätt på vilket följande samhällsinstitutioner och grupper (kungahuset) sköter sitt arbete?* som därefter ingått varje år, dels en fråga om att *införa republik med vald president*, som ingått i de nationella SOM-undersökningarna 1995, 1999-2001, 2003 samt 2005-2011. I 2003, 2009-2011 års undersökningar har också ingått fråga om att *behålla eller avskaffa monarkin*. Vid bedömningen av europeiska kungligheter fick de svarande i 2011 års nationella undersökning ange om de ogillade eller gillade kungligheterna. Denna fråga har sedan 1986 använts för att undersöka svenska politikernas popularitet samt vid två tillfällen för internationella ledare.

Statschefen och författningen

När författningsutredningen 1963 lade fram sitt förslag till ny regeringsform som skulle kodifiera parlamentarismen utbröt en intensiv debatt om kungens ställning i Sverige. Enligt 1809 års regeringsform § 4 ägde konungen "allena styra riket". Den politiska omdaningen 1905-1917 innebar emellertid att parlamentarismens princip skulle tillämpas och denna praxis betraktades som gällande rätt. Kungen var i sitt val av statsråd tvungen att ta hänsyn till partiställningen i riksdagen och det var regeringen som i realiteten avgjorde regeringsärendena (Holmberg och Stjernquist 1980).

Statsvetaren Herbert Tingsten kritiserade i skriften *Skall kungamakten stärkas?* (1964) den bristande överensstämmelsen mellan författningsutredningens uppdrag att skriva in parlamentarismens princip i grundlagen, och de konkreta förslagen som förstärkte kungens makt i förhållande till vad som under årtionden varit gällande rätt. Tingsten avsåg främst kungens rättigheter enligt förslaget vid regeringsbildningen, särskilt hans rätt att avskeda ministären och enskilda ministrar, hans rätt att motsätta sig regeringens förslag samt rätten att vägra en regering att upplösa riksdagen och utlysa nyval.

Det hade inte ingått i författningsutredningens uppgifter att pröva frågan om monarki eller republik, men utredningens förslag ansågs ge möjligheter till en smidig övergång till republik, genom att de befogenheter som kungen tilldelats direkt skulle kunna överföras på en vald president. I boken *Republiken Sverige* presenterade statsvetaren Pär-Erik Back ett förslag till "Grundlag för Republiken Sverige" (Back och Fredriksson 1966). Redan 1955 gav Vilhelm Moberg ut stridsskriften *Därför är jag republikan*. Boken fick på 1960-talet förnyad aktualitet och har kommit ut i flera upplagor.

Från konservativa utgångspunkter kritiserades författningsutredningens förslag just för att det kunde tänkas underlätta övergången till republik och för att det reducerade kungen till en högsta PR-man (Heckscher 1963; Herlitz 1963). I en understreckare i Svenska Dagbladet gav professorn i statsrätt Nils Herlitz uttryck för oro över att författningsutredningens förslag gått för långt:

Men den som allvarligt, osentimentalt och med blick för realiteterna bakom orden tror på en monarkisk ordning, måste säga sig att det inte är någon mening med en kung som inte genom sin ställning får ett djupt – om än maktlöst – engagemang i statslivet, dess bekymmer och problem (Herlitz 1966).

Med Torekovkompromissen 1971 avfördes frågan om republik eller monarki från den politiska dagordningen under lång tid. När statschefen berövats sina maktbefogenheter återstod bara de representativa och ceremoniella uppgifterna. Kompromissen mellan de fyra stora riksdagspartierna under grundlagberedningens arbete gjorde att beslutet om statschefen kunde fattas under bred politisk enighet (Stjernquist 1971). Inte heller införandet av kvinnlig tronföljd 1979 föranledde någon omfattande debatt om statsskicket. Ett tidigt beslut om kvinnlig tronföljd torde enligt Stjernquist snarast ha stärkt monarkins ställning.

När det svenska folkstyret blev föremål för en grundlig genomlysning inför det nya millenniet behandlades inte monarkin och i Demokratiutredningens slutbetänkande *En uthållig demokrati. Politik och folkstyrelse på 2000-talet* (SOU 2000:1) och dess många forskarrapporter lyste statschefen med sin frånvaro. I direktiven till Grundlagsutredningen, som skulle göra en samlad översyn av regeringsformen angavs:

Kommittén bör ges vida ramar för sitt arbete. Den bör i princip vara oförhindrad att ta upp alla frågor som kan anses falla inom ramen för de frågeställningar som de frågeställningar som kommittén har i uppdrag att se över. Det är dock inte fråga om att genomföra någon total författningsreform. Uppdraget omfattar alltså inte de grundläggande principer för statskicket som slås fast i regeringsformens inledande bestämmelser och inte heller det förhållandet att Sverige är en monarki. (SOU 2008:125)

I Grundlagsutredningens betänkande återfanns följaktligen inget om statschefens ställning. Däremot har Republikanska föreningen genomfört en utredning av ett republikanskt statskick för Sverige. I författningsförslaget redovisar två alternativ, ”ett som innebär att presidenten utses av riksdagen och ett där presidenten utses av medborgarna i fria, allmänna och hemliga val” (Einarsson och Svensson 2012: 73).

Länge var forskningen om monarkins ställning en renodlat statsrättslig fråga som var förbehållen professorer i statskunskap och juridik (Statsvetenskaplig Tidskrift 1976:1). Dagens forskning är ämnesmässigt bredare med bidrag från forskare inom flera andra discipliner som etnologi, företagsekonomi samt medier och kommunikation. Bland vetenskapliga arbeten under senare år kan nämnas statsvetaren Cecilia Åses *Monarkins makt. Nationell gemenskap i svensk demokrati* (2009) samt en antologi med medieforskarna Mats Jönsson och Patrik Lundell som redaktörer *Media and Monarchy in Sweden* (2009).

Stödet för att införa republik i Sverige

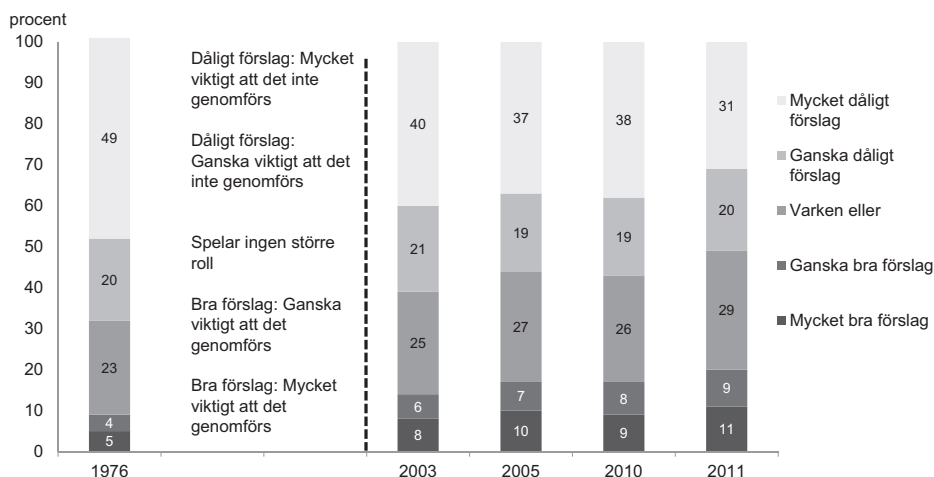
Att vilja avskaffa monarkin säger inget om vad alternativet skall vara. Det har framhållits att frågan om valet mellan monarki eller republik är i det närmaste meningslös, eftersom republikanska statskick kan variera från system med en stark presidentmakt som i USA och Frankrike till system med en statschef med renodlat representativa funktioner som i Schweiz och Tyskland, som utses av parlamentet. Så länge inte alternativet till det nuvarande precisrats, är det inte möjligt att ta ställning (Herlitz 1966). Frågan i SOM-undersökningarna har utgått från att valet gäller sättet att utse statschef med de uppgifter som den nuvarande regeringsformen tilldelar statschefen. Det kan inte uteslutas att mycket uppmärksammade val av president i andra länder främst i USA påverkar ställningstagandet till frågan om införandet av republik som alternativ till monarkin men det är av stort värde att följa utvecklingen över tid.

Den undersökning, som genomfördes 1976, i anslutning till det första valet sedan den nya regeringsformen trätt i kraft, visade att förslaget att *införa republik i Sverige* hade ett mycket begränsat stöd och att monarkin hade en mycket stark förankring

bland svenska folket; endast nio procent stödde förslaget och närmare 70 procent motsatte sig det (Pettersson 1978). Svartalternativen var emellertid förknippade med hur viktigt det var att förslaget genomfördes, dvs. betonade frågans angelägenhetsgrad och inte bara principfrågan, se figur 1. Det kan antas ha reducerat stödet för påståendet till den hårda kärnan av republikaner som både ansåg att det var principiellt riktigt och politiskt angeläget att införa republik.

Vid fyra senare tillfällen har frågan om att *införa republik i Sverige* använts i SOM-undersökningarna men med något annorlunda svartalternativ. När frågan i 2003 års SOM-undersökning avsåg förslaget att *införa republik i Sverige* men utan att frågans angelägenhetsgrad aktualiseras som i 1976 års valundersökning ökade stödet för republik med några procentenheter till 14 procent och motståndet minskade till drygt 60 procent. År 2011 hade andelen som ansåg att det var ett dåligt förslag att införa republik i Sverige minskat till 51 procent, de osäkra ökat till närmare 30 procent och de som tyckte att det var ett bra förslag ökat till 20 procent. Andelen som motsätter sig förslaget minskar kontinuerligt men det är bara var femte som direkt stöder förslaget om införandet av republik.

Figur 1 Svenska folkets inställning till att införa republik i Sverige 1976 (Valundersökningen), samt 2003, 2005, 2010 och 2011 (SOM-undersökningarna), (procent)

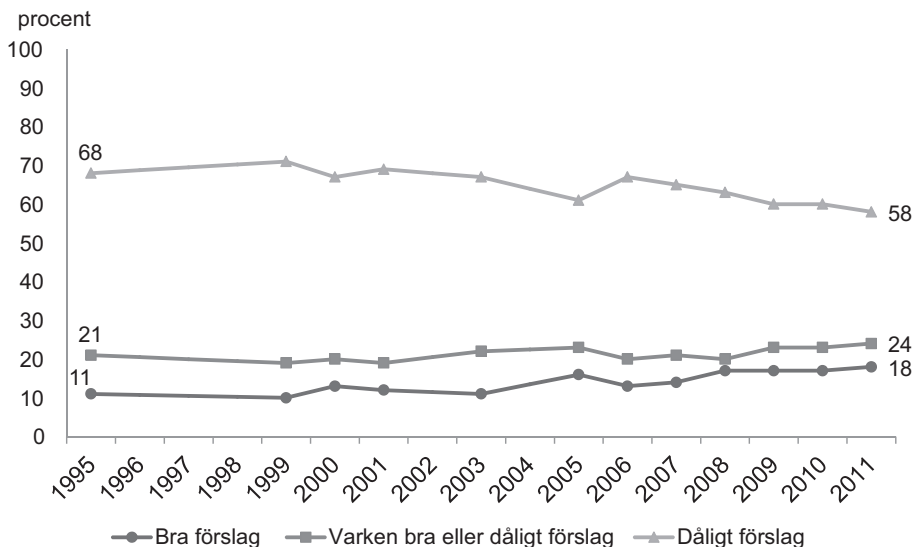


Kommentar: Frågans formulering "Införa republik i Sverige". Svartalternativen respektive år framgår av figuren.

I SOM-undersökningarna 1995, 1999-2001, 2003 och 2005-2011, har frågan avsett att *införa republik med vald president* med samma svartalternativ som i frågan om att införa republik i Sverige, dvs. bra-dåligt förslag. Vid periodens början var det cirka

10 procent som stödde förslaget och närmare 70 procent som var emot och drygt 20 procent osäkra. År 2011 hade andelen som ansåg att det var ett dåligt förslag att införa republik med en vald president minskat till 58 procent och andelen som var positiv ökat till 18 procent.

Figur 2 Svenska folkets inställning till att införa republik med vald president 1995-2011 (procent)



Kommentar: Frågan lyder "Nedan finns ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem? Införa republik med vald president". Svarsalternativen lyder "mycket bra förslag", "ganska bra förslag", "varken bra eller dåligt förslag", "ganska dåligt förslag" och "mycket dåligt förslag". I figuren redovisas kategorierna mycket och ganska bra respektive mycket och ganska dåligt förslag sammantaget. Procentbasen avser dem som besvarat frågan. Källa: Riks-SOM-undersökningen 1995-2011.

En jämförelse mellan svaren på de två frågorna om att införa republik med eller utan tillägget med vald president visar att det 2011 var något fler som ställde sig bakom förslaget att införa republik om preciseringen inte fanns med och motståndet mot att införa republik minskade samtidigt som andelen osäkra ökade. Det handlade emellertid om olika urval och det är inte samma personer som tagit ställning till de två olika frågorna. Huvudresultatet är detsamma: begränsat stöd för förslaget om republik och en minskande majoritet för att inte införa republik.

Vid en närmare granskning av svarsfördelningarna kan vi vidare konstatera att det sker en förskjutning på respektive sida genom att de som anser att det mycket bra förslag att införa republik med vald president fördubblas medan andelen som

tycker att det är ett mycket dåligt förslag kontinuerligt minskat sedan 1995 från drygt 50 procent till knappt 40 procent 2011.

En majoritet av svenska folket vill inte ändra statsskicket och avvisar förslaget att införa republik. Inom alla socio ekonomiska grupper är det klart fler som är emot förslaget att *införa republik med vald president*. Det gäller unga och gamla, kvinnor och män, företagare, tjänstemän och arbetare och sympatisörer med alla partier utom vänsterpartiet. Detsamma gäller oavsett typ av utbildning och boende på landsbygd och i städerna. I nästan alla grupper har stödet för införandet av republik ökat sedan 2003. Det gäller dock inte de yngsta som de två senaste åren är minst positiva till att införa republik med vald president av alla åldersgrupper.

Frågan om att införa republik med vald president är en vänster-högerfråga med sympatisörer till V mest positiva till införandet av republik, närmare hälften. Bland MP- och SD-sympatisörer är det cirka var fjärde som vill ändra statsskicket och därefter kommer S-, FP- och C-sympatisörerna, var femte. Av allianspartiernas sympatisörer har KD- och M-sympatisörerna genomgående varit mest negativa till att införa republik.

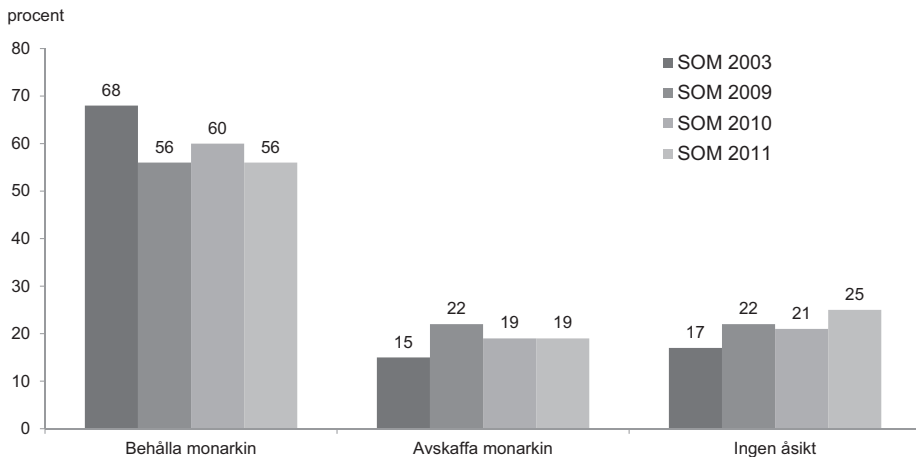
Behålla eller avskaffa monarkin

När frågan om att behålla eller avskaffa monarkin första gången ställdes 2003 var resultatet entydigt. Svenska folket ville inte ändra statsskicket. Två tredjedelar ville behålla monarkin medan 15 procent var för att avskaffa den och 17 procent hade ingen åsikt. På samma sätt som förtroendet för kungahuset förändrats efter 2003 har också stödet för monarkin påverkats, se nästa avsnitt. När samma fråga ställdes sex år senare hade betydande förskjutningar skett. Andelen som ville behålla monarkin hade minskat med tolv procentenheter medan både de som ville avskaffa monarkin och de som inte hade någon åsikt ökade något. Under 2010 påverkas stödet av kronprinsessans bröllop och publicerandet av *CARL XVI GUSTAF: Den motvillige monarken* (Sjöberg, T, Rauscher, D och Meyer, T 2010). År 2011 vill drygt hälften behålla monarkin, knappt en femtedel vill avskaffa den medan var fjärde inte har någon åsikt.³

Unga och gamla, kvinnor och män, personer med enbart folk- eller grundskola såväl som akademiker, boende på landsbygden och i städerna, företagare, tjänstemän och arbetare, svenska och utländska medborgare vill behålla monarkin. Även om stödet för monarkin är starkt inom olika grupper finns det skillnader. Kvinnor är något mer rojalistiska än män. Uppslutningen bakom monarkin är störst bland äldre och minst bland de yngre men de yngsta saknar i större utsträckning åsikt i frågan.

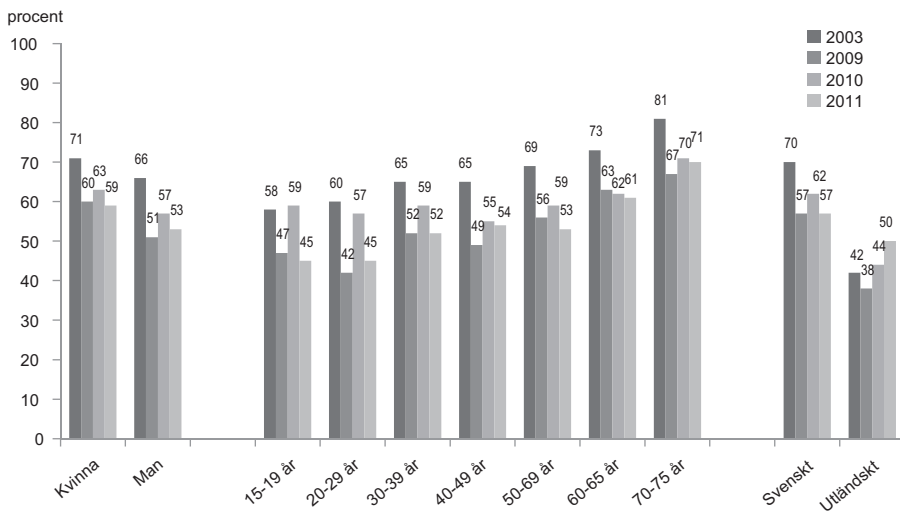
Inom olika yrkesgrupper är rojalisterna starkast företrädna bland företagare men i övrigt är skillnaderna små. Storstadsbor ville i något större utsträckning avskaffa monarkin än boende på landsbygden. Icke svenska medborgare vill i något lägre utsträckning behålla monarkin men samtidigt är det fler än bland svenska medborgare som saknar åsikt (jfr Pekul 2006).

Figur 3 Svenska folkets inställning till att behålla eller avskaffa monarkin 2003 och 2009-2011 (procent)

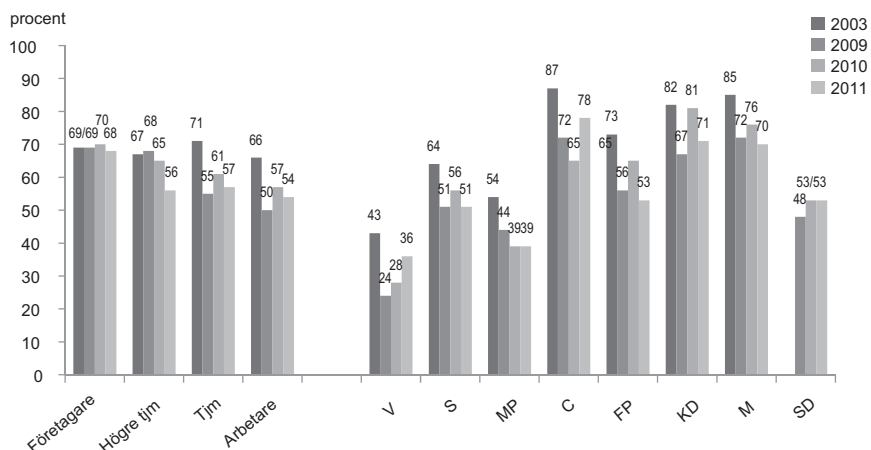


Kommentar: Frågans formulering: "Tycker Du att Sverige skall behålla eller avskaffa monarkin?" och svarsalternativen framgår av figuren. **Källa:** Riks-SOM-undersökningen 2003, 2009, 2010 och 2011.

Figur 4a Svenska folkets inställning till att behålla monarkin samt kön, ålder och medborgarskap (procent)



Figur 4b Svenska folkets inställning till att behålla monarkin samt yrkesgrupp och partipreferens (procent)



Kommentar: För frågans formulering se kommentar till figur 3.

När det gäller frågan om att behålla monarkin finns det tydliga skillnader mellan de politiska partiernas sympatisörer. Mest rojalistiska är personer som sympatiserar med C (80 procent) följt av KD och M (70 procent), S, FP och SD (drygt 50 procent) och MP och V (35-40 procent). Huvudmönstret är detsamma som i frågan om införande av republik med vald president.

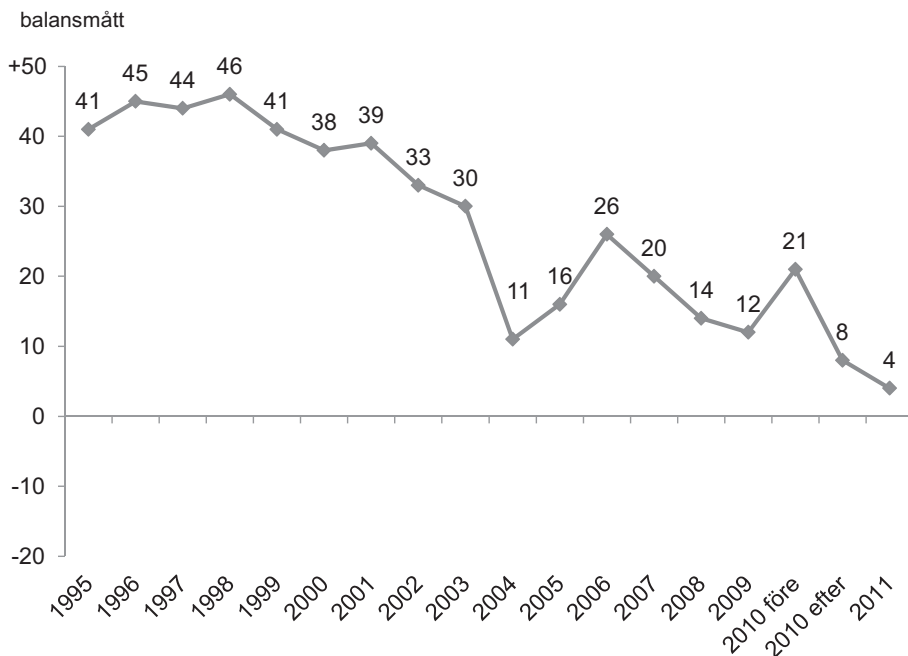
Inom nästan samtliga grupper är andelen som vill behålla monarkin lägre 2011 än 2003; de enda undantagen är företagare och SD-sympatisörer där inga förändringar skett och bland utländska medborgare där andelen ökat något.

Förtroendet för kungahuset

Sedan 1986 har förtroendet för olika samhällsinstitutioner studerats i SOM-undersökningarna. Första året fick de svarande bedöma förtroendet för 11 institutioner och i den senaste mätningen ingick 21 institutioner. (Holmberg och Weibull 2012b) Förtroendet för kungahuset var under perioden 1995-1998, högt och stabilt. År 1998 var det endast universitet/högskolor som hade högre förtroende. Därefter sjönk förtroende för kungahuset fem år i rad och 2003 låg kungahuset på sjunde plats. I samband med ett statsbesök i sultanatet Brunei i februari år 2004 gjorde kungen vid en presskonferens uttalanden om förhållanden i Brunei, som vållade en mycket intensiv debatt i medierna. Kungens svarade på en journalist fråga om det varit svårigheter att umgås och träffas och förhandla med en ledare som anklagats för att vara ickedemokrat och som styr sitt land med järnhand och kungen framhöll den stora öppenheten i landet och den nära kontakten mellan sultanen och folket. Det

föranledde kritik från samtliga partiledare, flera riksdagsledamöter och ledarskribenter. (dn.se/kungen) Från hovet framfördes att underlaget för uttalandet utarbetats av UD. Dessutom riktades kritik mot regeringen för sättet på vilket statsbesöket planerats och genomförts. Statsvetaren Olof Petersson talade om en *konstitutionell kris* (Petersson 2004).

Figur 5 Svenska folkets förtroende för kungahuset 1995-2011 (balansmätt +100 till -100)



Kommentar: Frågans formulering: "Hur stort förtroende har Du för det sätt på vilket följande samhällsinstitutioner och grupper (kungahuset) sköter sitt arbete?" med svarsalternativen "mycket stort", "ganska stort", "varken stort eller litet", "ganska litet" och "mycket litet". Balansmättet anger andelen som anser sig ha stort minus litet förtroende för kungahuset.

I 2004 års mätning noterades en stark nedgång i förtroendet för kungahuset. Det är svårt att se någon annan förklaring till raset i förtroende under 2004 än kungens uttalande i Brunei och den efterföljande debatten i medierna. Efter kungens mycket uppmärksammade tal efter tsunamikatastrofen i januari 2005 ökade förtroendet för kungahuset två år i rad. Därefter fortsätter emellertid minskningen i förtroendet och 2009 är förtroendet på samma låga nivå som 2004 efter Bruneiuttalandet.

Efter kronprinsessans bröllop ökar förtroendet för kungahuset och för 2010 noteras balansmätt +19. När det gäller förtroendet för kungahuset finns det emellertid stora skillnader före och efter publicerandet av boken *CARL XVI GUSTAF: Den motvillige monarken*.⁴ Fram till bokens publicering i början av november är brölloppseffekten märkbar med ett balansmätt +21 vilket därefter rasar till den lägsta noteringen dittills +8. Hela den positiva effekten av bröllopet raderas ut. Ett år senare ligger förtroendet för kungahuset kvar på samma låga nivå +4. Mellan 2010 och 2011 redovisas för kungahuset den största minskningen av alla institutioner. Detta resultat bekräftas av Medieakademiens *Förtroendebarmeter* som genomfördes i februari 2012. När förtroendebarmetern upprepas en månad senare för att undersöka om tronarvingen Estelles födelse haft någon effekt på förtroende för kungahuset är det oförändrat +6. (Holmberg och Weibull 2012a) Det skall emellertid understrykas att mycket kort tid gått sedan födelsen när den andra undersökningen genomfördes.

Från att ha legat i topp i mitten av 1990-talet bland alla undersökta samhällsinstitutioner ligger kungahuset nu i mitten bland 21 undersökta institutioner. Fram till och med 2009 hade kungahuset också större förtroende än de demokratiskt valda institutionerna – riksdagen, regeringen, kommunstyrelserna samt Europaparlamentet – som hela tiden var mera omstridda med lägre förtroende än kungahuset. År 2010 i spåren efter krisen ökar emellertid förtroende markant för Riksdagen och Regeringen som passerar kungahuset. (Holmberg och Weibull 2012b)

Vid en faktoranalys laddar kungahuset högt på den dimension, som Holmberg och Weibull benämner, *Etablissemang* tillsammans med Svenska kyrkan, Bankerna, Storföretagen och Försvaret. Av de tre maktsymbolerna i det gamla samhället tronen, altaret och svärdet har tronen genomgående haft större förtroende än altaret och svärdet med något lägre siffror för Svenska kyrkan och försvaret men år 2011 ligger de på samma nivå. (Holmberg och Weibull 2012b)

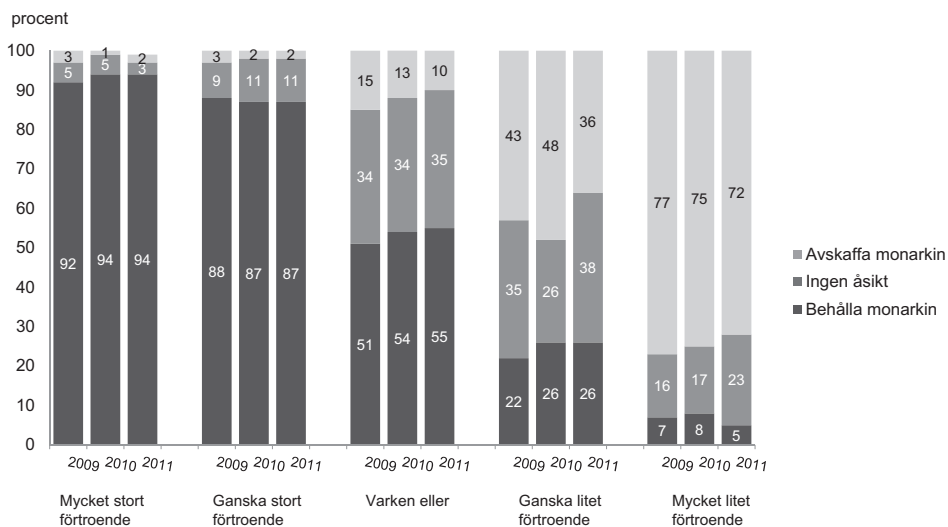
Förtroendet för samhällsinstitutioner påverkas av bilden av verksamheternas sätt att fungera och den upplevda betydelsen av institutionerna för den som gör bedömningen. Dessutom spelar ideologi och opinionsklimat roll. (Elliot 1997 och 1998 samt Holmberg och Weibull 2012b). För bedömningen av kungahuset, som få människor har direkt eller indirekt kontakt med blir medierna av stor betydelse.

Förtroendet för kungahuset och stödet för monarkin

Vilken betydelse har då förtroendet för kungahuset för synen på monarkin? Bland svenskar som har mycket stort förtroende för kungahuset är det 2009-2011 över 90 procent, som vill behålla monarkin. Med sjunkande förtroende minskar andelen som vill behålla monarkin och uppgår till mindre än 10 procent bland dem med mycket litet förtroende. Omvänt ökar andelen som vill avskaffa monarkin från tre procent bland dem med mycket stort förtroende till 75 procent bland svenskar med mycket litet förtroende. Även bland dem med ganska litet förtroende är det fler som vill avskaffa än behålla monarkin. I denna grupp saknar emellertid en tredjedel

åsiikt. Inställningen till monarkin och viljan att införa republik är två sidor av samma mynt. Sambandet mellan förtroende för kungahuset och införande av republik är emellertid svagare. En uppluckring av förtroende innebär ökad benägenhet att vilja avskaffa monarkin men med fortsatt tveksamhet till införande av republik.

Figur 6 Inställning till att behålla/avskaffa monarkin och förtroende för kungahuset 2009-2011 (procent)



Kommentar: För frågornas formulering se kommentarer till figurerna 3 och 5.

Forskningsgruppen för Samhälls- och Informationsstudier, EFI har sedan 1996 följt inställningen till det svenska kungahuset och den svenska monarkin. Frågorna och svarsalternativen är dock annorlunda i förhållande till SOM-mätningarna: *Vad tycker Du om: det svenska kungahuset?* respektive *att Sverige är en monarki?* De svarande har kunnat välja på en sjugradig skala från *Allt igenom dåligt* till *Allt igenom bra* med ett tydligt mittalternativ *Varken bra eller dåligt* och ett *Vet inget alls om detta*. Huvudresultaten är desamma i SOM-undersökningarna, andelen negativa till både kungahuset och monarkin ökar främst under perioden 2005-2010. (EFI 2010)

Olika opinionsinstitut har vid skilda tidpunkter ställt samma fråga som i SOM-undersökningen om att behålla eller avskaffa monarkin; t.ex. redovisar Sifo oförändrat hög andel som vill behålla monarkin 2009 och 2010 men med väsentligt lägre andel utan åsikt. (Sifo februari 2009 och 2010; jfr också Synovate februari–mars 2009). Andra metoder för undersökningarnas genomförande och framför allt för redovisning av dem som saknar åsikt gör att det inte är möjligt att direkt jämföra dessa undersökningar med resultaten från SOM-undersökningarna.

Riksdagsledamöterna och förtroendet för kungahuset

Kännedom om att det finns en folklig uppslutning bakom monarkin i kombination med att kungen idag har renodlat representativa och ceremoniella uppgifter kan innebära att också personer som i princip är för ett annat sätt att utse statschefen inte velat att frågan aktualiseras, då det skulle kunna innebära att det parti man sympatiserar med skulle förlora röster på att driva förslaget. Resultaten från SOM-undersökningen talar för att en sådan bedömning har varit riktig. Att aktualisera kravet på republik skulle knappast ge några nya röster men man skulle riskera att förlora väljare, och därmed minska sitt inflytande över politiken i andra frågor som man bedömer som viktigare. Detta övervägande är något som präglat de politiska partiernas agerande, även de partier som har monarkins avskaffande i sitt parti-program. Därför var uttalandet från socialdemokraternas nyvalde partiordförande Håkan Juholt att han var för monarkins avskaffande förvånande. (SVT Agenda, 2011-04-10)

Riksdagsledamöterna har hyst klart lägre förtroende för kungahuset än medborgarna. Inom ramen för forskningsprojektet *Bilder av riksdagen – medborgare och riksdagsledamöter i den representativa demokratin* analyserade statsvetaren Martin Brothén riksdagsledamöternas förtroende för olika samhällsinstitutioner år 2002. Av alla riksdagsledamöter var det 30 procent som hade mycket eller ganska stort förtroende för kungahuset. Endast bland M- och KD-ledamöterna var det över hälften som hade stort förtroende. Ledamöterna från C och FP hamnade i en mellangrupp med cirka en tredjedel, medan MP- och S-ledamöterna hade lågt förtroende med under en femtedel med mycket eller ganska stort förtroende och ingen av V-ledamöterna hade stort förtroende. Vid en jämförelse mellan rangordningen av medborgarnas och riksdagsledamöternas förtroende för 20 samhällsinstitutioner framgick att svenska folket år 2002 placerade kungahuset på fjärde plats medan riksdagsledamöterna placerade det på artonde plats, trea från slutet. (Brothén 2004)⁵ Riksdagsundersökningen 2006⁶ ger en liknande bild och 43 procent hade stort förtroende för kungahuset. Medborgarna placerade kungahuset på sjunde plats av 21 undersökta institutioner, balansmätt +26 medan kungahuset hamnade på artonde plats vid riksdagsledamöternas bedömning, balansmätt +13. Störst förtroende hade M- och KD-ledamöter drygt +80, C +41 och FP +20 medan de rödgröna hade litet förtroende MP -37, S -39 och V -75. Förtroendet för kungahuset var klart lägre än bland allmänheten 2006 och varje mandatperiod väcks motioner i riksdagen om införandet av republik.

Journalisterna och monarkin

Undersökningar av journalistkåren visar att den har klart lägre förtroende för kungahuset än svenska folket. Vid journalisters bedömning av förtroendet för olika samhällsinstitutioner år 2000 var balansmättet för kungahuset +4 och fem år senare

hade det sjunkit till -33, vilket var det lägsta värdet för alla undersökta institutioner och grupper. Vid en jämförelse med svenska folkets och journalisternas förtroende för olika samhällsinstitutioner var det den mest negativa avvikelsen i bedömningen av de två grupperna. (Weibull 2001; Holmberg och Weibull 2006) Även när det gäller inställningen till införandet av republik har inställningen varit radikalt annorlunda bland journalister jämfört med svenska folket. Av journalistundersökningen 2005 (Asp 2006) framgår att bland journalisterna var närmare hälften, 48 procent, för förslaget att *inför republik i Sverige*, en fjärdedel tyckte att det är ett dåligt förslag medan drygt en fjärdedel, 27 procent inte hade någon åsikt. På ledarsidan är det emellertid den politiska inriktningen som präglar innehållet även om den när det gäller frågan om monarki - republik och förtroendet får mindre genomslag än när det gäller andra politiska sakfrågor.

Det begränsade förtroendet för kungahuset bland riksdagsledamöter och journalister utgör ett potentiellt hot mot monarkin men så länge stödet för monarkin har varit utbrett bland svenska folket har det inte varit ett problem.

Svenska och andra europeiska kungligheters popularitet

I de europeiska monarkierna genomförs opinionsundersökningar om monarkins ställning och kungligheters popularitet mer eller mindre regelbundet men det sker med olika metoder och med olika frågor, vilket gör det svårt att få en samlad överblick. Statsskicket har dock i flertalet monarkier länge haft utbrett stöd bland befolkningen och med en mycket stark ställning i Danmark (TNS Gallup, Danmark). Hur ser då svenska folket på statscheferna i Europas monarkier? I 2011 års nationella SOM-undersökning valdes ut kungligheter i fyra länder: kung Carl XVI Gustaf och kronprinsessan Victoria i Sverige, Margarethe II i Danmark, kung Harald V i Norge samt drottning Elizabeth II i Storbritannien. De svarande fick på en skala, som sedan 1986 använts för att bedöma svenska politiker, ange om de gillade eller ogillade kungligheterna.

Praktiskt taget alla känner till de svenska kungligheterna medan regenterna i de tre andra länderna är kända av cirka 90 procent. Av dem som gör en bedömning är den utan jämförelse mest populära, kronprinsessan Victoria med värdet +27, vilket är det högsta värde som uppmäts för någon undersökt offentlig person. Regenterna i Danmark, Norge och Sverige hamnar på samma nivå med värden mellan +10 och +15, medan drottning Elizabeth II ligger något lägre vid svenska folkets bedömning. Bland dem som vill behålla monarkin i Sverige är Carl XVI Gustaf näst mest populär efter kronprinsessan Victoria medan monarken naturligt nog bland republikanerna är den minst populära kungligheten. Även bland dem som vill införa republik är det fler som gillar än ogillar kronprinsessan Victoria.

Figur 7 Svenska folkets bedömning av några europeiska kungligheters popularitet (medeltal och procent)

	Samtliga svarande		Monarkister		Republikaner		Personen okänd för mig Procent
	Medeltal	Rangplats	Medeltal	Rangplats	Medeltal	Rangplats	
Kronprinsessan Victoria	+28	1	+39	1	+3	1	1
Drottning Margrethe II	+14	2	+22	3	-1	2	12
Kung Harald V	+12	3	+19	4	-1	3	13
Kung Carl XVI Gustaf	+12	3	+24	2	-16	5	1
Drottning Elizabeth II	+4	5	+10	5	-10	4	9

Kommentar: Mätningen bygger på en ogillar-gillarskala med värden mellan -5 och 5. Värdena har sedan multiplicerats med 10. Frågeformuleringen "Den här frågan gäller hur mycket man allmänt sett gillar respektive ogillar några europeiska kungligheter. Var skulle Du placera dem på nedanstående skala?"

Värdet för Carl XVI Gustaf i Sverige är detsamma som för den mest populära partiledaren hösten 2011, Fredrik Reinfeldt och kungen var klart mer populär än övriga partiledare. (Holmberg 2012) Det är också möjligt att jämföra resultatet av bedömningen av de europeiska kungligheterna med bedömningen av andra internationella ledare. Först kan noteras president Tarja Halonen, som var Finlands president när undersökningen genomfördes, var känd av cirka 80 procent av svenska folket och hamnade på samma nivå, +13, som de tre nordiska kungliga statscheferna. Mest populära internationella ledare hösten 2011 är statsminister Jens Stoltenberg och president Barak Obama i USA. (Vernersdotter 2012) De når emellertid inte upp till värdet för kronprinsessan Victoria.

Stöd, förtroende, popularitet och medier

Det ärftliga kungadömetts princip är en anakronism i en demokrati som vilar på alla människors lika värde och styrelse av folket, för folket och genom folket. Statsskicket är emellertid förankrat enligt demokratins praktik genom att beslut om regeringsformen och förändringar av successionsordningen i modern tid efter utredningar har fattats av riksdagen. Flera av världens äldsta och mest stabila demokratier är monarkier (Berg Eriksen 1999).

Ett sätt att befästa monarkins ställning som har diskuterats är att anordna en folkomröstning dvs. med en demokratisk teknik direkt besluta om statsskicket. Det innehåller emellertid dilemmat att den demokratiska tekniken skulle användas för att legitimera en avvikelse från demokratins princip. Under ståndsriksdagens tid var kungen med stora maktbefogenheter hänvisad till att vinna de ofrälse ständens stöd för sitt handlande vid flera avgörande skeden i svensk historia. I dagens opinionssamhälle är statschefen utan reella maktbefogenheter beroende av stöd bland svenska folket för monarkins fortlevnad.

Resultaten från SOM-undersökningarna sedan 1995 ger en mångfasetterad bild av svenska folkets syn på monarkin, statschefen och kungahuset. Det är över hälften som vill behålla monarkin medan var fjärde saknar åsikt och det är bara var femte svensk som vill avskaffa monarkin. Likaså är det bara var femte som vill införa republik men andelen som tycker att det är ett dåligt förslag att införa republik har gradvis minskat till mellan 50 och 60 procent och andelen tveksamma har ökat. Den svenska statschefen är lika populär som statscheferna i Danmark, Norge och Finland enligt svenska folkets bedömning och Carl XVI Gustaf är lika uppskattad som den mest populära partiledaren hösten 2011, statsminister Reinfeldt. Kronprinsessan Victoria är den mest populära offentliga person som blivit föremål för bedömning i SOM-undersökningarna och hösten 2011 var hon mer populär än de mest uppskattade internationella ledarna.

Däremot sjunker förtroende för kungahuset långsiktigt. Från att ha varit en av de institutioner som svenska folket hade störst förtroende för tillsammans med universitet/högskolor och sjukvården har förtroendet gradvis sjunkit och kungahuset hamnar idag tillsammans med andra etablissemangsinstitutioner som bankerna, storföretagen, försvaret och svenska kyrkan i mitten. Förtroendet har starkt påverkats av speciella händelser som kungens uttalande i Brunei, talet efter Tsunamikatastrofen, kronprinsessans bröllop och publicerandet av den kritiska bibliografen *Den motvillige monarken*, och det blev mycket tydligt under 2010.

Vid en mycket uppmärksammas pressträff i samband med den årliga älgjakten på Hunneberg hösten 2010 kommenterade kungen debatten kortfattat med orden "Vi vänder blad och ser framåt." (SvD 2011-11-04) Svenska folket har emellertid inte vänt blad. Två andra oberoende undersökningar under senare tid bekräftar det rekordlåga förtroendet 2011/2012. (Holmberg och Weibull 2012a) Det låga förtroendet för kungahuset påverkar i sin tur inställningen till monarkin och införandet av republik långsiktigt.

Det nuvarande stödet för monarkin bygger på att statschefen enbart har ceremoniella funktioner men om statschefen skulle göra uttalanden i partipolitiskt kontroversiella frågor skulle kungen komma att betraktas och bedömas som andra politiska aktörer. Det markant minskade förtroendet under 2004 efter uttalandena i Brunei måste ses mot denna bakgrund. Utövandet av de ceremoniella uppgifterna är emellertid också grannliga, då val av länder och institutioner som besöks sker mot bakgrund av förhållanden i Sverige och andra länder, som medborgarna tar

ställning till. Det gäller vad kungen gör också i andra funktioner än statschefens till exempel som företrädare för scoutrörelsen. Detsamma gäller för andra medlemmar av den kungliga familjen. Dessa förhållanden påverkar förtroendet och populariteten, vilket i sin tur kan få återverkningar för inställningen till den principiella frågan om monarki - republik.

Kungen och den kungliga familjen är ständigt föremål för mediernas uppmärksamhet och vid jubileer och speciella tilldragelser ökar intresset. Vid Carl XVI Gustaf trontillträde 1973, kungabröllopet den 19 juni 1976, högtidsdagar och andra särskilda händelser har medierna fyllts av reportage. Kronprinsessan Victorias förlovning med Daniel Westling 2009 och bröllopet den 19 juni 2010 innebar emellertid att rapporteringen nådde nya nivåer. Hösten 2010 följde närmare hälften av svenska folket kronprinsessan Victorias bröllop i mycket eller ganska stor utsträckning i medierna och det var bara var femte som inte alls följde denna händelse.

Länge bestod mediernas bevakning av kungahuset av hovreportage utan kritisk granskning även om det i den stora mängden artiklar hela tiden funnits en och annan ledare och kulturartikel som på principiella grunder förespråkade införandet av republik. Detta förhållande bidrog till att under lång tid göra frågan om monarki eller republik till en icke-fråga i det offentliga Sverige. Under de senaste åren har emellertid på nytt dykt upp debattskrifter i detta ämne som *Ja. Monarkins bästa tid är nu* av PJ Anders Linder, *Nej. Monarkin har aldrig varit farligare än nu* av Per Svensson (2010)⁷ och Göran Häggs *utveckla monarkin* (2010). Republikanska föreningen är mer aktiv än tidigare i debatten och har låtit genomföra egna opinionsundersökningar som ett led i opinionsbildningen, www.rep.f.se. Utarbetandet av ett förslag till en republikansk författning för Sverige utgör ett viktigt inslag i detta arbete (Einarsson och Svensson 2012). Däremot för *Royalistiska Föreningen* en anonym tillvaro, www.rojf.se.

Det är mot denna bakgrund som uppmärksamheten kring boken *CARL XVI GUSTAF: Den motvillige monarken* skall ses. Monarkin bygger på att börd och familj är en bättre princip för att utse statschef än demokratiskt val och i boken granskas kritiskt den kungliga familjens anknytning till den tyska nazismen före och under andra världskriget och kungens livsstil. Att kungens morfar och drottningens far i ett tidigt skede gick in i nazistpartiet var känt sedan tidigare (Svensson 2010). Genom boken fick emellertid dessa förhållanden stor spridning. Det andra mycket uppmärksammade temat i boken är kungens tidigare livsstil med festande tillsammans med en utvald krets vänner. Är detta en livsstil som svenska folket vill se förknippad med innehavaren av landets högsta ämbete? Rapporteringen om kungafamiljen och monarkin har under senare tid fått en annan karaktär med kritisk granskning av skilda förhållanden men också en debatt om granskningen. Detta har genererat en fortsättning (Sjöberg, Rauscher, och Meyer 2011, Kino 2011 och Scoop nr 3, 2011), som i sin tur skapat stor uppmärksamhet i medierna. Situationen har gett ytterligare underlag för den principiella debatten om monarki och demokrati som saknar motsvarighet sedan 1960- och 1970-talet.

Medierna utgör en viktig infrastruktur för kommunikation mellan medborgare och makthavare men inte bara det utan fyller olika funktioner. ”The media are more than a link between government and politics, and the citizens. They play dual roles: together with other actors, sources and audiences, they create media content; secondly, their output influences both sources and audiences – and media themselves” (Asp 2007). Professor Asps analys är i hög grad tillämplig på mediernas bevakning och granskning av monarkin och kungahuset.

Noter

- ¹ Denna artikel bygger på tidigare artiklar av författaren i samma ämne, senast ”Förtroendet för kungahuset och monarkins ställning 2010” (Nilsson 2011).
- ² I Danmark anordnades i juni 2009 i samband med Europaparlamentsvalet en folkomröstning om införandet av kvinnlig tronföljd. Med närmare 60 procents valdeltagande röstade en klar majoritet, 85 procent, för införandet av kvinnlig tronföljd. (Linder 2010)
- ³ Frågan har kritiserats för att alternativet *ingen åsikt* finns med, då det minskar andelen som vill behålla monarkin, se senast NWT 2012-03-02. Eftersom förändring av åsikt i frågan ofta sker genom att den svarande väljer detta alternativ istället för något av de övriga är det emellertid viktigt att också kunna se hur många som väljer alternativet *ingen åsikt* och hur denna andel förändras över tid.
- ⁴ Fram till publicerandet av *CARL XVI GUSTAF: Den motvillige monarken* den 5 november hade 3923 svarat på frågan om förtroende för kungahuset och efter svarade 831 personer.
- ⁵ Fil dr Martin Brothén har välvilligt ställt materialet från Riksdagsundersökningarna till förfogande.
- ⁶ Undersökningen genomfördes av Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet och svarsprocenten uppgick till 93 procent.
- ⁷ Linder och Svensson publicerade sina skrifter i en volym utgiven av Albert Bonniers Förlag.

Referenser

- Asp, K (2006) *Journalistkårens partisympatier*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Asp, K (2007) ”Informativeness and Scrutiny. The Role of News Media in Democracy”. *Nordicom Review Jubilee Issue 2007*.
- Back, P-E och Fredriksson, G (1966) *Republiken Sverige*. Prisma. Verdandi debatt.

- Berg Eriksen, T (1999) ”Kan Sverige bli mer demokratiskt?” *Dagens Nyheter* 1999-05-27.
- Brothén, M (2004) *Förtroendet för riksdagen 2003, Resultat från forskningsprojektet Bilder av riksdagen medborgare och riksdagsledamöter i den representativa demokratin*, presenterade vid SOM-institutets seminarium tisdagen den 30 mars 2004 samt kompletterande material.
- Conradi, P (2011) *Kungligt. Europas kungahus – släktbanden, makten och hemligheterna*. Forum.
Dagens Nyheter, 2004-02-14. dn.se/kungen
- Einarsson, M och Svensson, J (2012) ... *bara ett penndrag. Förslag till en republikansk författning för Sverige*. Republikanska föreningen. Hjalmarsson & Högberg Bokförlag AB.
- Elliot, M (1997) *Förtroendet för medierna*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Elliot, M (1998) ”Förtroendet och vårt dagliga möte med samhället”. I Nilsson, Lennart (red) *Mångfald. Bilder av en storstadsregion*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Forskningsgruppen för Samhälls- och Informationsstudier, EFI (2010) *Svenska folkets attityder till det svenska kungahuset och till att Sverige är en monarki*. Release ur Kajsa 2010.06.16.
- Harrison, D (2006) ”Den kungliga paradoxen – Carl XVI Gustaf i ett historiskt perspektiv” i Ögren, M red. *För Sverige – Nuförtiden. En antologi om Carl XVI Gustaf*. Bokförlaget DN.
- Heckscher, G (1963) *Trygga folkstyret*. Bokförlaget medborgarskolan.
- Herlitz, N (1963) *1969 års regeringsform? Kommentarer till författningsutredningens förslag*. Norstedts.
- Herlitz, N (1966) ”Statschefens ställning”. *Svenska Dagbladet* 1966-04-07.
- Holmberg, E och Stjernquist, N (1980), *Grundlagarna med tillhörande författningar*. P A Norstedt & Söner förlag.
- Holmberg, S (2012) Kapitel om partiledarpopularitet i denna volym.
- Holmberg, S och Weibull, L (2006) ”Flagnande förtroende”. I Holmberg, S och Weibull, L (red), *Du sköna nya värld*. SOM-rapport nr 24. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg, S och Weibull, L (2012a) *Förtroendebarenometern*. Medicakademin.
- Holmberg, S och Weibull, L (2012b) Förtroendekapitlet i denna volym.
- Jonsrud, K O (1996) *Monarki og egalitaere verdier – et paradox? En studie av monarkins legitimitet i det norske samfunn*. Hovedoppgave i statsvitenskap. Institutt for sosiologi og statsvitenskap. Norsk teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Jönsson, M och Lundell, P red. (2009), *Media and Monarchy in Sweden*. NORDI-COM.
- Kino, Nuri (2011) *Den svenske gudfadern*. Bladh by Bladh.

- Larsson, H (2006) "Kungen för Sverige – ur tiden!" Ögren, M red. *För Sverige – Nuförtiden. En antologi om Carl XVI Gustaf*. Bokförlaget DN.
- Linder, PJA (2010) *Ja. Monarkins bästa tid är nu*. Albert Bonniers Förlag.
- Listhaug, O (1993) «Politikk og samfunn». I Alstad, B (red) *Norske meninger 1946-93*. Bind 1. Soreidgrend: Sigma forlag.
- Moberg, V (1955) *Därför är jag republikan*. Stockholm 1995, 1966, 1998 och 2004.
- Nilsson, L (1996) "Svenska folket och monarkin." I Holmberg, S och Weibull, L (red), *Mitt i nittioalet*, SOM-rapport nr 16. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, L (2000) "Fortsatt starkt stöd för monarkin." I Holmberg, S och Weibull, L (red), *Det nya Samhället*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, L (2004) "Monarki eller republik?" I Holmberg, S och Weibull, L (red), *Ju mer vi är tillsammans*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, L (2011) "Förtroende för kungahuset och monarkins ställning". I Holmberg, S och Weibull, L (red), *Lycksalighetens ö*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- NWT 2012-03-02, "Starkt stöd för monarkin".
- Pekgul, N (2006) "En kung för alla svenskar" i Ögren, M red. *För Sverige – Nuförtiden. En antologi om Carl XVI Gustaf*. Bokförlaget DN.
- Petersson, O (1978) *Valundersökningar. Rapport 3*. Valundersökning 1976. Teknisk rapport. SCB.
- Petersson, O (2004) "Kungens kompetens måste ifrågasättas", *Dagens Nyheter* 2004-02-17.
- Scoop, Tidskrift för grävande journalistik (2011), *KUNGAGRÄV, Strippklubbar, aktier och nazism – den nya hovjournalistiken*. Nummer 3, 2011.
- Sifo (2004, 2009 och 2010)
- Sjöberg, T, Rauscher, D och Meyer, T (2010) *CARL XVI GUSTAF: Den motvillige monarken*. Lind&Co.
- Sjöberg, T, Rauscher, D och Meyer, T (2011) *CARL XVI GUSTAF: Den motvillige monarken*. Lind&Co. Pocketutgåva med nytt material.
- SOU 2000:1, *En uthållig demokrati. Politik och folkstyrelse på 2000-talet*. Demokratiutredningens slutbetänkande.
- SOU 2008:125, *En reformerad grundlag*. Grundlagsutredningens slutbetänkande. Statsvetenskaplig Tidskrift 1976:1.
- Stjernquist, N (1971) Grundlagberedningskompromiss i statschefsfrågan. *Statsvetenskaplig tidskrift* 1971.
- Strömholm, S (2006) "Argument för monarkin" i Ögren, M red. *För Sverige – Nuförtiden. En antologi om Carl XVI Gustaf*. Bokförlaget DN.
- Svensson, P (2010) *Nej. Monarkin har aldrig varit farligare än nu*. Albert Bonniers Förlag.
- SVD, 2011-12-04.
- SVD, 2011-12-19, *Politiker går i otakt*.
- SVT, 2011-04-10, *Agenda*.

Synovate (2009)

Tingsten, H (1964) *Skall kungamakten stärkas? Kritik av författningsförslaget*. Aldus aktuellt.

TSN Gallup, Danmark.

Weibull, L (2001) ”Förtroende för samhället – både högt och lågt.” I *JMG granskaren. Journalist 2000*. Göteborg: Centrum för granskning av journalistik och medier vid Göteborgs universitet.

Vernersdotter, F (2012) Kapitel om internationella ledare i denna volym.

Åse, Cecilia (2009) *Monarkins makt. Nationell gemenskap i svensk demokrati*. Ordfront.

Ögren, M red. (2006) *För Sverige – Nuförtiden. En antologi om Carl XVI Gustaf*. Bokförlaget DN.

www.repf.se

www.rojf.se

